

Naša Niwa

PIERŠAJA BIEŁARUSKAJA HAZETA Z RYSUNKAMI

Wychodzić što tydzień ruskimi i polskimi literami.

Adres redakcii i administracii: Wilna, Wilenskaja wulica № 20.

Cena z pieresyłkaj i dastastaŭkaj da chaty: na 1 h.—2 r. 50 k., na 6 mies.—1 r. 25 k., na 3 m.—65 k., na 1 mies.—25 k. Za hranicaj: na 1 h.—4 r., na 6 m.—2 r., na 3 m.—1 r. Pieramie a adresu—20 k.

Č—czytać jak polskaje CZ. Š—czytać jak polskaje SZ.

Pieršy biełaruski teatr u Wilni.

Scena s kamedii kropiwnickaho „Po rewizii“.

U DUMIE I KALA DUMY.

Zasiedańnie 50-aje. Razhledajuć zapros ab niezakonnych pastupkach ũradu (prawicielstwa) ũ sprawie paŭstańnia ũ Nowoćerkasku.

Zasiedańnie 51-aje. Razhledajuć atćot ministerstwa ũnutrenych spraŭ. Dep. Lwow (akciabryst, ad Samarsk. hub.) kaŭe, ťto „na paćatku pracy Trejciej Dumy wykazywalisia dumki, ťto ũnutrenuju palityku Rasiei ũrad sam pawiadzie na ťlach reform, kirujućysia manifestam 17 akciabra. Abmyłki prypisywalisia miejscowym ćynoŭnikom dy prywyćkam biurokratyćnaho (ćynoŭnickaho) ładu. Ciapier-ŭe my baćym, ťto wina laŭyć na ũradzie, a nie na miejscowych jaho ahientach. ũrad, pryjmajućy na siabie pawinnať prawiaťci ũ ŭŭćio manifest, nie rozumieje jaho ducha. Hetym prawicielstwo nastroiło ũsich proci siabie. Jano zniťtoŭŭo patryarchalnyje zwyćai wioski, i proci prawicielstwa stali nawat prychilniki ťiroha paradku, katoryje nia choćuć pierajťci na dwajnuju palityku. Prawicielstwo chaćieło prynadzić na swoj bok duchawienstwo i zaciahnuło jaho ũ palityku. My pierėŭŭawem ćas moralnaho upadku naroda. Kab padniać jaho, treba prawiaťci ũ ŭŭćio manifest 17 akciabra. U nas zamieťta razwićcia nacionalnaho paćućcia padnimajecca nacionalnaja nienawiťć. Na hetu trybunu ũschodzić ministar i, kab prydaćbryecca prawym, kryŭdzić swaimi ťławami inťyje nacji. U Dumie prawicielstwo nia maje za saboj partii, katoraja kirawała by Dumaj i addawała usie swaje siły na ťłuŭbu jamu. — Paćynajecca skrytnaja wajna pamieŭ hramadzianstwam, i ja bajusia, ťto my wierniemsia da krywawych ćasou“.

Zasiedańnie 52-aje. Dalej razhledajuć atćot ministerstwa ũnutrenych spraŭ. Partija akciabrystou wykazywaje swaje dumki, ťto ũ Rasiei patrebny reformy, a najpierť treba zrabieć reformu palicii. ũ hasudarstwi nastaŭ spakoj, i reform, abiecanych manifestam, dalej atkłaćac nielha.

Zasiedańnie 53-aje. Razhledajuć biudŭet kancelaryi ministerstwa finansou.

U Rasiejťkaj Hasudarstwienaj Dumie, tak sam jak i pa druhich Eŭropejskich parlamentach złaŭŭŭasiasia hruppa deputatou miŭparlamentenkaho sajuza, katory maje na mecie znosiny Rasiejťkich deputatou z deputatami inťnych konstytucyjnych hasudarstwow.

Prawyje rasiejťkije partii, jak wiadoma, nie przyznajuć saŭsim konstytucii, dyk i nieŭpadabali, ťto deputaty Has. Dumy zajmajecca miŭnarodnaj palitykaj; kab hetamu pierėťkodzić, jany padali ministru

sprawiedliwaŝci (suduŝ) zajaŝleńnie, ŝ katorym zwiertajuć uwahu ministra na niezakonnyje sabrańnia ŝ kabinecie predsiedaciela Has. Dumy“ hdzie ŝbirajecca rasjejskaja Hruppa miŝparlamenteckaho sajuza. Hruppa hetaja, pawedłuh zajaŝleńnia prawych, nia maje zaćwierdzenaho rasjejskim uradam statutu, bo rasjejski zakon zabaraniaje ustraiwać palityčnyje sajuzy, katorych upraŝleńnia znajchodziacca za hranicaj. Prynaleŝnaŝe da takoha sajuza sajuza karajecca pa st. 124 uhałoŝnych zakonou, krepaŝciu abo turmoj. Woŝ, padpisaŝŝyje zajaŝleńnie proŝiać ministra sprawiedliwaŝci addać pad uhałoŝny sud členou rasjejskaj miŝ parlamentckaj hruppy.

U Parlamencieckuju miŝnarodnuju gruppu ŝchodzić blizka 150 čelawiek deputatou Hasudarstwienaj Dumy i ŝmat čto z widniejŝych členou Hasud. Sawieta.

Ab Minskich i druhich arendatarach i čynŝewikach ziamli pad budoŝlu damou.

I.

Pa Litoŝskamu Statutu (zakonu dańniejŝaho Bielaruska-Litoŝskaho Hasudarstwa) bylo asobnaje prawo ŝladańnia ziamloj: heta — wiečny čynŝ. Pa hetamu prayu, za ziamlu płacili wiečna toj samy čynŝ hraŝyma čy adbytkam. Čynŝewik pawinien byŝ mieć na heta asobny akt. Zakonom 25 čerwnia (junia) 1840 h. Litoŝski statut skasawali i zawiali ahulnyje rasjejskije zakony. U hetych zakonach čynŝewoha prawanima, a joŝe tolki arenda na termin 12 hadou; jak wytłumačeno u st. 1692 X toma hraŝd. zak., heta зробleno dziela taho, ŝto inačej ludzi pieredawali by ziemi adzin adnamu doŝhaj arendaj biez krepassnoha akta i nie płaciačy krepassnych poŝlin. Hasudarstwienaja Duma ŝbirajecca čiapier wyrabić zakon, kab ziamlu pad budowu addawali ŝ arendu nia mienŝ, jak na 36 hadou, a najboŝ na 99 hadou ci na wiek. I jeŝe, kali končyecca kantrakt, to ŝladzielec ziamli pawinien kupić dom, pabudawany čynŝewikom. Ale jeŝe niawiedama, ci prapućiać hety zakon, bo prawyje proci jaho.

Tym časam u nas harady rastuć i ŝyracca, budujucca cełyje miastečki kala stancij i prystaniej. Ludzi prymuŝeny brać placy pad domy u arendu ad prywatnych woładzieličelou na 12 hadou, i pa 12 hadach im padyjmajuć arendu, a nia choeŝ—zabiraj dom i wynasisia. I wychodzić niejki połon! Naŝy boŝŝyje harady, jak Wilnia, Minsk, Witebsk, Hrodna i dr. na paławinu leŝać na arendnych placach, naleŝačyč da manastyroŝ, cerkwiej, kaŝciołou, hienierał—hubernatara i prywatnych ludziej.

Placy rastuć u cenie, i haspadary placoŝ padyjmajuć arendu wyŝej i wyŝej. U druhich hasudarstwach dańno ŝwianuli uwahu na toje, ŝto cena placoŝ padymajecca ad pracy ŝsich ludziej, ad uzrostu

kultury, ad razwićcia handlu promysłu, ad palepšennia daroh, komunikacii, tramwajoŭ, mastoŭ, ad ustrojstwa u horadzie roznych kancelarij, administraciŭnych upraŭleńnioŭ, szkoł, uniwersytetoŭ i dr. Usio heta wyrablajecca ahulnaludzkoj pracaj, ahulnaludzkimi hrašyma. Haspadar placu može i palcam nie kińnuć, a ceny sami rastuć. Heta nazwali u Eŭropi niezastuženy uzrost ceny. Pa mnohich eŭropejskich haradoch starajucca, kab hety ŭzrost brać na patrebu ŭsiej hramady. Pry pradaży doma ci placu piatuju časć ci trecinu hrašej zabirajuć u dumu. Ci pustyje placy mocna abkładajuć padatkami, pa ich praŭdziwaj wartaści, a nie dachodu, kab ludziam adbić achwotu handlawać (spekulirować) ziamloj. Bo kali ziemia darahaja, to i kwatery darahije, i biedniejšyje ludzi dušacca ŭ kamorkach i płaciać swaim zdaroŭjem i żyćciom za takuju spekulaciju. Niechaj lepš kapital idzie u handel, fabryki ci na druhije zwaroty, čym wyleżywajucca na placoch. Ale nia ŭsio heta pamože arendatarom ziamli. Kali abłażyć jakim padatkam placy, to pry nieorhanizowannaści arendataroŭ haspadary ziamli razłožać padatak na čynšewikoŭ, jak heta robicca i ciapier, naprykład, u Minsku. Kali nawat projdzie nowy dumski zakon ab arendzi na 36 hadoŭ, a potym woładziiciel pawinien wykupić dom ad arendatara,—to heta mała pamože. Harady rastuć, ziemia patrebna ŭsio bolš i bolš. U kantrakcie na 36 hadoŭ haspadar abličyć napiered uzrost ziamielnej ceny (renty) i pawedłuh hetaho naličyć arendu, kab nie abmylicca i nie stracić, može daličyć i tyje brošy, katoryje jon pawinien u budućnaści zapłacić za wykup doma čynšewika. U Anhlii na heta sposab znajšli, tam płaciać sudziebnuju arendu. Asobny sud, hdzie još i deputaty ad arendataroŭ i haspadaroŭ, wyličaje, kolki treba pa sprawiedliwaści płacić arendy. I arendatar 15 let płacić takuju sudziebnuju arendu. Praz 15 hadoŭ iznoŭ robicca sud.

Druhim razam my pakažem pałažeńnie našych arendataroŭ i spohaby, jak im možna wyjści na lepšuju darohu.

Minski čynšewik.

Bielaruskaja wiečerynka ŭ Piecierburzie.

(*Ad ŭłasnaho karespudenta*).

Naše nacionalnaje adradžeńnie raście i krepnie i s koźnym dniom idzie ŭpiarod usio bolš i hłybiej, dalej i šyrej. Razam s tym i pracy nam prybywaje ŭsio bolejš i bolejš. I woš bačym, jak lučacca bielaruskije kulturnyje siły i pa-bratniamu dzielać miež saboj tuju wialikuju pracu dla rodnaho kraju: chto biarecca za historyju Bielarusi, chto—za etnografiju; inšaho cikawić narodnaja literatura, inšy znoŭ choće zasieści da fitolohii i archieolohii, a toj pracuje nad paznańniem

ekonomičnaha pałažeńnia kraju. Što z hetaho wyjdzie, ciapier trudna skazać; śmat jośe tolki achwoty, nadziei, wiery, planoŭ, — i rabota idzie.

Idzie rabota ciazkaja, mazalnaja. Woźmiem chacia by tyje wiečerynki—ihryšcy, što apośnimi dniami rabili biełarusy ŭ Wilni, Stucku, Hrodni, Piecierburzie. Heta nie byli zwyčajnyje hulanki: heta była surjoznaja kulturnaja praca. Hulać adno dla zabawy — bytcam matylok na soncy—może tolki narod z wialikaj kulturaj, bo jon maje Źžo orhanizowanyje teatry, orkiestry, chory, muzyku. A biełarus što mieŭ dahetul?

Woś, u Piecierburzie zakinutyje daloka ad rodnaj staronki biełarusy nia mieli nawat apratki swajej. Dyk koźny nios, što mieŭ, na pieršaje biełaruskaje ihryšče: chto pajasok z Mohileuščyny, chto świktu z Witebščyny, saročki z Hrodziensščyny, — i hetak pryadzielisia. I dziuina było, i radasna, što blizka s koźnaho kutočka Biełarus pryšlała swajho syna z darom. Praŭda, u darach hetych mnoha było łataŭ, dzir, dziohciu,—ale stolki serca, stolki achwoťnaści, a nawat i śmiechu! Naprykład, prychoździć pierad ihryščem stareńki śawiec i prynosić śapku s pałamanym brylikam dy kapšuk da tutunu. Usie śmiajucca i kažuć: „Dziadźku, moh by ty nam boty prynieści“. — „Nia maju,—kaže;—što Boh daŭ, toje addaju. Wosiemnaccać hadoŭ, jak stul... A što: budzie peŭnie nadta śmiechatliwaje predstaŭleńnie — pa prostu?“ — I krucić haławoj stareńki, nia wieračy, što piekna wyjdzie.

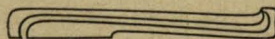
A wyjšło. praŭdy, piekna. Jak zahrymieŭ chor pieśniu narodnuju: „Oj, pajdu ja łuham, łuham, hdzie moj miły hare płuham“... —zapłakaŭ stary: „Piekna, — zusim tak siewstra Hanula piejała. Pamierła ŭ tym hadu...“

Pieršaje swajo ihryšče zyhrali ŭ Piecierburzie biełarusy 19 lutaho. Nasampiered pajšla kamedija Kropiwnickaho „Pa rewizii“. Pašla chor z 65 čeławiek prapiejaŭ niekolki narodnych piesieŭ. Tady wyjšła biełaruskaja paetka Ciotka i wielmi dobra hawaryła wieršy „Mai dumki“, „Hrajka“, „Rodny Kraj“. Dalej piekna ihrali na wiołončeli, na skrypce,—iznoŭ była deklamacija i pieśni, a zakončyŭsia koncert biełaruskimi narodnymi tancami. Dobra skakali Jurku, Lawonichu, Kačara.

Narodu było mnoha—jak biełarusou, tak i čežych, haściej. Najbołš spadabalisia ūsim chor, deklamacija i tancy, bo dla biełarusou heta było rodnaje, a dla haściej—pieršynia. Ale i inšyje numery prahramy byli wialikaj artystyčnaj wahi.

Maciej Krapiuła.

Piecierburh.

Etnohrafičny wiečer u Wilni.

22 lutaho u Wilni byŭ etnohrafičny wiečer-koncert, padobny na toj, što niedaŭna adbyŭsia ŭ Piecierburzie. Wielikarusy, biełarusy, ukraincy, palaki, litwiny i żydy piejali swaje narodnyje pieśni, i ũsie, aprača żydoŭ, pakazali sabraŭšejsia publice nacionalnyje tancy.

U zali, ŭ katorym narodu było poŭna-paŭniusienka, pabudawany byli kioski (bytcam chatki) dla koŭnaj s ũšeci piereličenyh nacij ŭ jaje narodnym stylu: hetak litwiny zrabili svoj kiosk z litoŭskich muŭyckich tkanin; biełarusy svoj pabudawali na padobu zwanički, jakije bywajuć pry starych cerkwach biełaruskich, i tak sama prybrali swaimi muŭyckimi tkaninami; ukraincy pastawili cełuju chatu—biełuju, s sałamianaj strechoj, i t. d.

Publika, što pryjšła ŭ takoj wialikaj hramadzje na koncert narodoŭ, katoryje żywuć poboč, ale nadta mała znajuć adzin adnaho, wielmi horača witała jak biełarusoŭ i litwinoŭ, tak i palakoŭ i wielikarusoŭ, ukraincoŭ i żydoŭ. Na ŭal, nia ũsie pieśni i tancy byli čysta narodnyje, nia ũsie chory składalisia z ludziej taje nacii, jakuju predstaŭlali...

Wielmi cikawyje byli pieśni i tancy litoŭskije, mała wiadomyje nielitwinom. Ŭ ich widać było charakter usiaho litoŭskaho narodu, i koŭny bačyŭ, što na scenie pajuć papraŭdzi syny hetaho narodu, što pieśni tyje—ich rodnyje, što z imi jany uzrastali i żyli ad pieršych dzion żyćcia swajho.

Ab biełarusach možna skazać toje samaje. Woŭ, što piše ab ich hazeta „Вил. Вѣстн.“: u koncerci „druhim numeram byli biełaruskije pieśni i tancy. Padniałasia zawiesa, i my ubačyli hramadu biełarusoŭ, prybranych u ich nacionalnyje opratki. Jany wielmi strojba prapiejali pierš-napiersš piešniu „Čamuŭ mnie nia pieć“. Heta—adna s tych smutnych piesieŭ, jakije pajuć biełarusy, i jana nawodzić na dušu čelawieka strašennuju ŭdu... Zatoje inšyje pieśni pakazali, što biełarusy mohuć nia tolki smucicca, ale i wiesialicca, piejać wiasiołyje pieśni i hulać tancy. Ich tancy spadabalisia publice najbołš tym, što ũsie bačyli, što na scenie tancujuć nie pieredzietyje statysty (staronnyje ludzi), a praŭdziwyje biełarusy“.

My nadrukawali tutaka hołas ab biełarusach taje samaje hazety, što pašla biełaruskaj wiečeryny 12 lutaho, jak naŭy čytacieli pomniać, strašennie złaŭala akurat tyje samyje biełaruskije pieśni, tancy i nawat opratki, katoryje ciapier tak chwalić. Skul takaja pieremiena? Čamu ciapier „Виленск. Вѣстн.“ nazywaje *praŭdziwymi biełarusami* tych samych ludziej, ŭ čyich biełych muŭyckich świtkach bačyŭ 10 dzion tamu nazad polskije panskije kuntuŭy i „polskuju intryhu“?—Atkaz moŭe być adzin: wiečerynu 12 lutaho rabili *sami* biełarusy, a na koncert 22 lutaho ich paklikało „Императорское Русское Музыкальное Общество“, katoraje lajać kazionnaj hazecie niema jak...

* * *

Rušymsia, braćcia, chutčej
 Na boj z žyćciom pakinuušy strach,
 Kryki puhliwych ludziej
 Nie strymajuć chaj bitwy razmach.

Proci ciačeńnia wady
 Zmože tolki żywoje papłyć,
 Chwali-ż reki zaŭsiady
 Toje ciahnuć, što skončyło žyć.

*Jaroślaŭ.***Maksim Bohdanowič.**

Pieršy bielaruski teatr u Wilni.

Bielaruskije tancy na scenie.

Karotkaja historyja Bielarusi.

X.

Ū 1498 hodu ũ Połacku byŭ pabudawan manastyr dla bernardynoŭ. Kali Ioan dabyŭ Połacka, jon zrujawaŭ hety manastyr. Batory, pry katorem u časie wajny było ũ abozie kolki čeławiek jezuitoŭ, za ich pomač raniennem, załażyŭ dla ich kaścioł, kolehium i manastyr u Połacku. A kab zabiespiečyć im i budučynu Batory addaŭ jezuitam kala 400 roznych sialub, katoryje naležali daŭniej da prawasłaŭnych manastyroŭ. Tak m paradkam budučyna jezuickaho kolegiuma i manastyra była saŭsim zabiespiečena. Pieršym rektoram u Połackim jezuickim kolehium byŭ wiadomy pramoŭca i patoryota polski, Piotra Skarha.

Umacawaŭšysia ũ Połacku, sercy Bielarusi, jezuity borzda pačali šyryć katalictwa ũ hetym kraju. Rabota byŭa wielmi ciažkaja. Špiera jezuity na kožnym kroku spatykali praškody ũ swajej rabocie. U samym Połacku jezuity spatkalisia z mocnym atporam jak sa starany prawasłaŭnych, tak i sa starany kalwinistoŭ. Wojewoda Połacki, Dorohostajski, šyry kalwinist, jak maha praškadžaŭ jezuitam. Batory paturaŭ im, ale ũ toj-že samyj čas pilnawašsia sprawiedliwašci u sprawach wiery i, pryznajučy šyrokiju swabodu sumeŭna, nie dapaskaŭ, kab za wieru adny ludzi pryciskali druhich. Batory wie-daŭ, što inače kirawać hasudarstwam, u katorem było kolki roznych wier, nia možna. Jezuity špiera dumali, karystajučy s pabied Batoraho nad Maskwoj, nawiarneć na katalictwo i maskoŭskaje carstwo, a prynamsi zrabić cerkoŭnuju uniju z maskwoj, ale dumku hetu im nie udašsia prawiašci ũ žyćcio. Dyj sami jezuity chutka zrazumieli, što nawiarneć na katalictwo Maskoŭskaje Carstwo nijak nielha, zatoje jany bačyli padatny hrunt dla uni cerkwiej u Bielarusi. Ciažka było žwiarneć na katalictwo adrazu nawat bajarstwo i šlachtu, z šlachty pierchodzili ũ katalictwo tolki kalwinisty i luteranie. Bajarstwo i šlachta bielaruskaja, katoraja nie pajsła za reformackim rucham nie kwapišiasia pieremieniać wiery, bo karystała z usich prawoŭ jak i katoliki. Praŭda, wyšejšyje stanowišcy ũ hasudarstwie razdawaŭ karol swajej ũlašciu i pry hetym moh abminne niekatolikoŭ, ale drabniejšyje bojary i šlachta i tak nikoli senatarskich miejsc nie zajmali, dyk i z hetaj pryčyny niebyło potreby pieremieniać wiery. Zatoje prawasłaŭnaje duchawienstwo widzielo ũ katalictwie niebiespiečnych dla sabbie pracuŭnikoŭ, bo katolickaja cerkwa byŭa lepsz orhanizowana. Pamału pačalošsia i rasło zmahaŭnie za wieru, ũ katorem niemaŭtu wahu mieli stany niešlachockije: mieščanie i sielanie. Papom moh stacca kožny, jak mieščanin, tak i sielanin. Wiedamošci, potrebnije dla duchoŭnaho stanu prawasłaŭnym lahčej było zdabyć, bo nia treba było wučycca łaciny i druhich nawuk, chwatało umieć čytać pa

sławiansku i znać abrady, kab stacca prawasłaŭnym świaščenikam. Dziela hetaho prawasłaŭnaje biełaruskaje duchawienstwo nie addzielałasia ad swajho narodu, bo jano wychodziło z hetaho-ž samaho narodu i było z im mocna zwiazano, da taho i 500-letniaja prawasłaŭnaja tradycija ũ samym narodzie była wialikaj siłaj.

Dobra ucamlili ũsie hetyje warunki jezuity i woś, zamiesta nawaračywać Bielarusoŭ adrazu na katalictwo, padniali iznoŭ dumku ab cerkoŭnaj Unii z Rymam. Polski jezuita Piotra Skarha, padchwaciŭszy dumku ab unii, napisau i wydaŭ knižku „Ab jednaści cerkwi Bo Źaj“ (1577 hoda), ũ katoraj pisaŭ jon. što Wołodzimir, kniaz kijeŭski pryjmaŭ chryścijanstwo ũ toj čas kali patryarch Konstantynopolski sw. Ihnat byŭ u jednaści z Rymam, dyk značyć i nowaja cerkwa ũ Rusi naradziłasia i żyła ũ jednaści z Rymam praz doŭhije časy. Kali ũ 1054 hadu konstantynopolski patryarch Michaił Cerularyj addzieliłasia saŭsim ad Rymu (heta druhi raz, a pieršy razryŭ z Rymam byŭ pry patryarchu Fotiju, ale pašla cerkwy iznoŭ zjednalisia), Ruś admowiłasia pryznać hety razryŭ. A Jarosłaŭ Wialiki kniaz kijeŭski, haści ũu siabie rymskich pasłoŭ katoryje kinuŭšy praklaćcie na M. Cerularaha waročalisia u Rym.

Batory kirawaŭsia da taho, kab s Polščy zrabieć mocnaje hasudarstwo, a heta mahło być tolki tady, kalib wa ũsim hasudarstwie była adna wiera; dziela hetaho jon wielmi spahadaŭ i dumkam ab cerkoŭnaj unii. Ale kanca hetaj sprawy nie dačekaŭsia, bo ũ 1586 hadu pamior u Hrodnie. Pašla śmierci Batoraho Sejm wybraŭ za polskaho karala šwedzkaho karalewiča Zygimonta Wazu (katory ličyŭsia ũ Polščy III, a ũ Litwie i Rusi IV). Zygimont IV byŭ čelawiekam niedalnozorkim; budučy sam katolikom, spahadaŭ katalictwu i pazwalaŭ panujučaj wiery rabić kryŭdu druhim wieram — asabliwa prawosłaŭnaj. Sielski narod katory nienaležaŭ da reformackaho ruchu, mocna pačuŭ kryŭdu, jakaja rabiłasia jamu. Znajšoŭšy padmohu u mieščanoŭ, sielanie pačali zlučacca ũ bractwy dla abarony swajej wiery.

Pačatak bractwoŭ ũ Bielarusi siehaje pahanskich časoŭ. S pačatku heto byli sabie skromnyje sielskije i haradzkiye orhanizacii najbołš remiešlenyje i profesionalnyje, ale, kali pačaŭsia reformacki ruch, jon zachapiŭ i hetyje brackije orhanizacii, katoryje pačuili patrebu nawuki. Pad naciskam katalictwa pačaŭ hety ruch što raz šyrej razrastacca. Da bractwa pryłučalisia i ludzi inšych stanoŭ, dyj za brackim bankietnyŭ stałom zasiedali razam kniazi i bajary, mieščanie i prostyje sielanie. Heta zb'ižało ludziej roznych stanoŭ u zmahañni proci ahulnaho ich woraha. Bačučy kryŭdu swajej wiery, silnyje ludzi z kniazioŭ i bajar uziali apieku nad joj u swaje ruki, da čaho niemała pamahali tyje šyrokije prawy z jakich jany karystali ũ Polskaj Rečy-pospolitaj, i toje značeñnie jakoje inšyje z ich mieli ũ hasudarstwie.

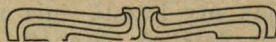
Pierš na pierš treba było dać wyšejšuju aświetu prawasłaŭnamu duchawienstwu, katoraje jak my kazali, nia mieło nijakich wysokich nawuk. Swieckije ludzi z wyšejšych stanoŭ bačyli toj niedachwat kultury prawosłaŭnaho duchawienstwa i staralisia dać jakuju-niebułž

radc. Bolš za ũsich paŕaŕyŭ pracy kala ašwiety prawasłaŭnaho duchawienstwa kniaŕ Konstantin Ostroŕski,—jak my ũžo wiedajem, najbahaciejšy ŕelawiek nia tolki sieraed kniaziou i panou ruskich, ale i polskich. Jon pieršy staraŭsia dać wyšejšuju ašwietu duchawienstwu i dzieła hetaho zaŕaŕyŭ u horadzi Ostrohu akademiju. Nia choćuŕy brać profesaroŭ spamieŕ katolikoŭ, jon wypisywaŭ z wialikim koštam profesaroŭ z Hrecii i Niemiećčyny. Apraĕa ŕkoŕy kniaŕ Ostoŕski zasnawaŭ abšyrnuju biblioteku i drukarniu. Drabniejšaja ŕlachta, stupajuŕy pa ŕledech miešĕan i sielanstwa, tak sama paĕala pracawać dla nacionalnaj i relihijnaj sprawy, paturajuŕy Ostroŕskamu.

Dziela taho, ŕto hasudarstwienaja wiera byŕa katalickaja, sprawaŕy prawasłaŭnaj wiery pawinno byŕo zaniacca samo hramadŕianstwo. Apieku nad cerkwami brali abo prywatnyje ludzi, abo ceŕyje orhанизacii—bractwy, i takaja apieka nazywaŕlasia patronatam. Kniaŕ Ostroŕki byŭ patronam bolš ĕym 600 cerkwiej. Hdzie nie byŕo bahataho patrona, tam apiekawalisia joj ũsie, chto ŕyŭ u hetym prycho dzie, i ũwieš prycho sastaŭlaŭ bractwo. Praz karotki ĕas usio prawosłaŭnaje nasieleŕnie naŕaho kraju byŕo zŕuĕeno ũ bractwy, katoryje znasilisja pamieŕ saboj praz wybarnych deputatoŭ i adny-adnym ĕym maha pamahali. Pad kanĕec XVI staleĕcia bractwy hetyje daŕŕli wialikaj siŕy i bahactwa; bahatšyje spamieŕ bratĕykoŭ atpisywali ĕas ta hramadnyje hrošy na patreby bractwoŭ. U tym ĕasie bractwy byli jedzinymi mocnymi hramadŕianskimi arhанизacijami, katoryje kirawalisia nieadstupna da adnej supolnaj mety. Ćyŕlo ich z hodu ũ hod pawielicywaŕlasia; koŕnaje bractwo mieŕlo swaich papou, swaju kasu, swaju cerkwu, swoje ŕkoŕy a nawat prawa patronatu nad kolkimi cerkwiami i manastyrami. Ćleny bractwa schadzilisja u naznaĕenyje dni na ahulnyje sabraŕnia i tam razabraŭšy sprawy swajho bractwa, pierechadzili da ahulnych spraŭ cerkwy. Remieŕniki, kupcy, sielanie i bajary razam railisia, jak paprawiĕ abyĕai, ŕyryĕ ašwietu i t. d. Ad sloŭ skora pryjšŕo da ŕywoj pracy. Bractwo wilenskaje skora ũžo mieŕlo swaje ŕkoŕy, drukarni, swaich pramoŭcoŭ i wuĕycielou, wypisanych z za-hranicy.

Wa ũsich wialikšych bractwach pa wialikšych haradoch i ũ bahaciejšych manastyrach mieŕ bratĕykami znajŕlisja ludzi enerhiĕnyje, razumnyje i wuĕonyje, katoryje kirawali ũsiej brackaj rabotaj. Jany bralisja za piero i drukarski stanok, katory staŭ najbolšym aruŕŕem ũ ich rukach. Dwa mahnaty: Chodkiewiĕ i Ostroŕski nia maŕa pryĕynilisia da razšyreŕnia drukareŕ u Bieŕarusi. Spierša wydaŕnickaja praca bractwoŭ ahraŕniĕaŕlasia drukawaŕniem bohasŕuŕebnych knih. Drukawali tak sama i pisaŕnia ŕw. ajcoŭ cerkwy, piereĕladajuŕy ich na bieŕaruskuju mowu.

Wŕast.

Z Biełarusi i Litwy.

—o—

(Ad našych karespudentoŭ).

Wilnia. Zakončylosia sledztwo ab načalniku tutejšaho achrannaho addziełu palicii Sokołowie; ab fatohrafie tajnaj palicii — Rudnikowie i Itelsonie. Jak pišuć „Вірж. Вѣд“. sledztwo wykazało, što heta dabranaja trojka, używajučy ūsiełakich padwochoŭ, aryštowywała bahaciejšych niewinawatych ludziej i wymahała ad ich wodkupu.

= Dziŭnaja, wielmi dziŭnaja siołetnaja wiesna. U nas, naprykład, daŭnym daŭna śniehu ani zwańnia; sucha, ciopła. Prylacieli hruhany i pačali ūžo ładzić swaje hnozdy, zapiejali żawaranki; dzie na ūzhorkach—pad sonce—prabiwajecca trawa. Z Biełastoku i Wařsawy pišuć, što ū tamačnich wakolicach pakazalisia majskije żuki. A ū hetym samym čašie pišuć s Konstantynopola i z nad Čornaho mora, što tam šalejuć strašennyje śniehawyje bury! U Katierynosławi — 12 hradusoŭ marozu.

M. Wišnjewo, Wil. h. Ošm. p. U našaj wakolicy mowa biełaruskaja ćwicie, škoda tolki, što nia koźnaja wioska maje „Našu Niwu“, ū katoraj znajšła-b i mowu rodnuju, i usie twory—dumki swaich bratoŭ biełarusoŭ. *J. S—wić*

M. Wišnjewo, Wilen h. Ašm. p. Škoła remieśla. Hraf Chreptowič-Butieniew, da katoraho należycie Wišnjewo daŭ pad škołu remieśla dom—40 aršyn daŭżyni i 20 šyryni—z dwumia salkami i budzie dawać 600 rub., u hod, a kazna daje 1900 r. Chłopey budnć wučycca kawalstwa, siesarstwa, stalarstwa i takarstwa. Dyrektaram hetaj pieršaj ješće školy remieśla ū

Wilenskaj h. naznačen Kručer z Baku; ješće buduće 2 majstry.

J. O.

M. Komaj, Wilensk. h. Šwieniciansk. p. U našym miastečku zapanawała niejkaja haračka, katoraja mučyc i atpraŭlaje na toj świet ludziej. *R—ski.*

Dzisna. Wilen. h. Namienšyč rečkach, jak Dzisienka i inšyje kranušsia nieŭspadzieŭki lod i ūdaryŭšy z wialikaj siłaj narabił šmat škod. Na Dzisiency razarwaŭ 30 plytoŭ.

Minsk. Bolšaja čašé haradzkich damoŭ staic na arendawanych i čynšewych placoch; arenda najbolš na 12 hadoŭ. Potym arendu za ziarnu padwyšajuć, a nia choćeš płacić—zabiraj chatu ū kišeni i pašoŭ won! Zakonoŭ, katoryje by baranili čynšewikoŭ, niemał Takich čynšewikoŭ jość u Minsku, kala 4 tysiać.

Mikoła Kamaroŭski.

= Upraŭleńnie Libawo-Rom. žel. darohi čekaje rewizii ad Ministerstwa u sprawie rozdawańnia miejs za hrošy (faktaram u hetych ciomnych sprawach byŭ ūžo razzasudženy Kutajcher). Rewizija budzie i ū służbie „dwiženija“. Takuju prawietrywajučuju rewiziju warta zrabic i ū niekatorych inšych służbach. Niekatorym ludziam ūžo pačynaje młosna rabicca. Pahladzim, čym heta skončycca.

= U Minskim chaŭrusnym bančku („ssudo-sbierehatielnoje towarisčestwo“) koźny može pazyčyc da 500 rub. Takich chaŭrusnikoŭ, pazyčyŭšych tamaka hrošy, jość da 2 tysiać čelawiek. Najbolš heta drobnyje domaŭladzielcy s kraju horadu zwošcyki, remiešniki i druhije niewialikije našy. ludzi Jany ž i wybirajuć

praŕleŕnie banĉka i predsiedacie-
la. Ale pa swajej ciemnacie hra-
madzkaj, nia majuĉy dobroho chaŕu-
rusu, jak heta u nas skroŕ bywa-
je, nia ũmiejuĉ kamandawaĉ swa-
im banĉkom. Ale jak kamu treba,
dyk toj imi zakamanduje i na wy-
barach, i u sprawach pazyĉek i
acenkŕ damoŕ i kredyty, katoruju
robiĉ acenŕŕyĉk banĉka p. Dzie-
woĉka i inŕ. Kab naŕy drobnyje
ĉaŕuŕniki bolŕ umieli karystaĉ
s swaich prawoŕ, to i ũsŕo-by
byĉo spawiadliwa. Bo treba pry-
znacca ŕto kali bywajuĉ wybory,
to nia ũsie ĉaŕuŕniki pomniaĉ
ab ahulnaj karyŕci i peĉkajuĉ
swaje sumieŕnie. *K—ki.*

Nowahrudak Minsk. h. Jak
pa ũsich pawietowych haradoch
naŕaho kraju, tak i u nas atkryĉlosia
ŕmat ŕkoĉ. Znajŕlŕsia u nas ludzi,
katoryje ĉujuĉ na sabie hramadz-
kuju pawinnaŕŕ pracawaĉ dla
kraju i narodu. Najbolŕ pracy kĉa-
dzie adzin tutejŕy bieĉarus. P.
Atkryĉlosia prywatnaje 7-mi Ąas-
naje Realnaje wuĉyliŕŕe. Treba
pachwaliĉ naŕyŕ ŕydoŕ nowa-
hrudzkich: jany dajuĉ kala 5,000 r.
na realnaje wuĉyliŕŕe. Atkryĉlasia
i prywatnaja prohŕmnazija Ku-
drawcewoj dla dzieŕĉat. Tam wu-
ĉyceca paĉowa ŕydoŕŕskich dzieŕ-
ĉat, a paĉowa bieĉarusak wŕas-
kowych. Hetyje wŕaskowyje dzieŕ-
ĉaty, skonĉyŕŕy ŕkoĉu, iduĉ na
wuĉycielek. Dziŕna toje, ŕto dy-
rektary prohŕmnazii kaŕuĉ nasiĉ
dzieŕĉatkam nia chustki, a kape-
luŕy! Kamu heta patrebnaj
kapieluŕnaja cywilizacija? Skora
tut atkryjecca jeŕŕe wuĉy-
cielskaja dziawockaja seminaryja.
Joŕe tut i haradzkoje wuĉyliŕŕe
dla ĉĉlupcoŕ.

Ćym bolŕ ŕkoĉ atkrywajecca,
tym ģepiej! Treba, kab u koŕnym

miasteĉku pawietowym byĉo pa he-
tulki ŕkoĉ, tahdy skora naŕ Kraj
wybiarecca na dobruju darohu
s ĉiapiereŕniaho baĉotnaho ŕyĉcia.
Heta moŕna byĉo-b zraĉiĉ, kab
byĉo bolŕ hramadzĉkich pracoŕni-
koŕ. *Nowahrudzki.*

Pinski pawiet. U majontku
Skirmunta Pareĉy pamieŕ siela-
nami i leŕnikami dajŕlo da bojki.
Adnaho sielanina zabili, dwoch
zranili.

Zas. Katodz ezname. Minsk. h.
ŕluc. p. ŕyĉcio naŕyŕ sielan
ĉiapier ŕmianŕlosia tak, ŕto ani
spaznac tych samych pjanic sprad
1906 h. Niĉto hareĉki i ũ hubu
nie biare, a na miejsey jaje ŕ, awilisia
hazety i kniŕki. Pamaŕy-ŕ Boŕe
takim ludziam! *Jazep Ćerŕyŕewiĉ.*

H. Mohileŕ. Pamiŕ stan-
cijami ŕkĉow i Kopyŕ u paĉtowym
pojezdzie 12 katarŕan i 2 pier-
ŕylnych arestantoŕ, zahasiŕŕy nieŕ
spadzieŕki aĉni, adabrali u kan-
wojnaho rewolwer i paĉalasia pie-
strelka. Zabity kanwojny i katar-
ŕanin; zranieny 2 kanwojnyje i
10 kat. ũ Orŕy, aryŕtancki wahou at-
ĉapili ad pojezda. Zranienyh kan-
wojnych atprawili ũ balnicu; aryŕ-
tantoŕ—u turmu.

W. Prusin. Mahileŕsk. hub.
Ćerykoŕŕskaho pawietu. U naŕaj
wioscy, staraŕniem adnaho do-
raho ĉelawieka i pry zapamozŕi
ad ziemstwa, pastawili wielmi
piekny budynak dla ŕkoĉy; zaj-
maje jon u doŕŕyŕniu 23 arŕ. a ũ
ŕyryniu 12^{1/2}; samy kĉas—pa 12 arŕ.
na ũsie baki; a ũ wyŕyni 5^{3/4} arŕ.
z wialikimi, ŕwietĉnymi woknami i
z dubeltami. Dziaciej wuĉyceca
tut 70.—Wuĉyciel W. pracuje z
dzietkami dobra,—staranna i ũmie-
ĉa; na ŕal tolki jon zamaĉa ŕyryĉ
praŕwietu pamiŕ starŕyŕ. Bo u
naŕ taki zwyĉaj, ŕto baĉki, dyj

dziadźki zaciahiwajuć dziaciej u šynki, katorych tut dosi zawiało-sia, i tam prapiwajuć apošniuju kapiejku, a nia pomniać ab tym, što pašla zubani z hoładu budú laskać i dietak maryć hoładam. A čaho nawučacca hetyje dzieci pa šynkoch, hledziučy, jak bački počujuć rakam,—chiba i hawaryć nia treba. Biednyje dzieci.

Jazep Buračok.

Koūno. Parachody ŕa Niomanie pamiež Koūnam i Jurburham (na hranicy) užo pajšl ũ chod.

Dźwinsk. Wućeniki z kałonii dla małaetnich prastupnikoū, damahajućysia lepšych charčoū i kab zmienyli im pracu, zranili siakieraj nadziraciela Baranowa; chacieli zabić dyrektara i pajechali u Witebsk na žalobu hubernatoru na swajo načalstwo. Niezdawolenych wućenikoū supakoili straźniki.

= Tut aryštawali niejkuju Hołštejn, katoraja niedaūna wiaruła-sia z Arhentynty (pałudn. Ameryka). Pry jej najšli wialikije hrošy, šmat darahich kamieńnioū i aprača taho 48 kwitoū na hrošy pa roznych bankach. Holdštejn bytcam to była luboūnicaj byūšaho turekaho Sułtana Abdul-Hamida i, pażywiūšysia—uciekła. Aryštawali tak sama i bačku jaje.

Druja. Witebsk, h. Skranuła-sia r. Druka i raźbiła 20 płytoū kupca Klejna. Dźwina tolki ješće pačala budzicca, a ũžo na swajej darozie stratawała zazimawaūšyje hanki

Witebsk. Dla narodnych wučylišč u niewelskim p. budú wydawać praz 9 hod darma. apał s suchastoju kazionnaho lesu.

Hrodno. Na wulicy sałdat ciažka zraniū nažom pałkoūnika 28 artyleryjskaj bryhady Nikitina.

U SUDZIE.

Janku pryhawor čytaje
Člen akruźnaho suda:

„Sud praūdziwym pałahaje

Za prastupak, što Duda

Učyniū pa dobrej woli,

Ū ćwiordaj pamiaci, wumie —

Za pakražu žyta ũ poli —

Prysudzić na hod k turmie“.

— A turmu ty jak adbudzieš, —

Kaže člen, kab horš kalnuć, —

Dyk prawoū ty mieć nia budzieš:

Nawat sockim nie źbiaruć! —

Pakłaniūšyś, aściaroźna

Janka člena staū pytać:

— „Moj pancōku! ci nia možna

Tych prawoū i s syna zniać?

Jakub Kołas.

Z usieh staron.

—o—

Piecierburh. U stalicu Anhlii London pajechaū byūšy rasiejski ministr Timirazjew, katory zajma-jecca sprawaj pryjezdu ũ Rasieju anhlickich deputatoū. Anhlicanie maniacca pryjechać u Piecierburh ũ kancy maja. Razam z deputa-tami anhlickaho parlamentu pry-jeduć u Rasieju i predstavicieli anhlickaho handlu.

= P ecieburškaje achrannaje addzieleńnie zrabilo šmat rewizij pamiž piecierburskimi rabotni-kami. Znajšli praklamacii. Ary-štawali 15 rabočych.

= Pamiž Rasiejej, Japoniej i Kitajem, jak chodziać ćutki, može wyjści sprečka. Rasieja nie dała swajej zhody na budowu no-waj čuhunki ũ Mandžuryji, Japo-nija i Kitaj pamima hotaho pry-stupili da budowy nowaj čuhunki

i śpiešajuć chutčej zakončyc jaje. Hety pastupak Kitaja z Japonijej ličać za prawakaciju, kab wyzwać wajnu z Rasiejeje.

Maskwa. Senatar Garyn pašla rewizii Maskoŭskaho intendanctwa addaŭ pad' sud cynoŭnikoŭ i ŭzyškiwaje z ich blizka 2 miljony raskradzienych hrošej.

= Rewizija senatara Garyna wykryła što, adzin z cynoŭnikoŭ maskoŭskaho achrannaho addzieleńnia zajmajsia pradažaj u magazyny skonfiskawanaho u čacie wobskoŭ aružža.

Krasnojarsk. Tut zakryli sarhanizawanuju šajku, katoraja zajmalaŭsia kražaj tawaroŭ pieresyłanych pa čyhuncy. Ŭrad pasyłaŭje u Krasnojarsk senatarskuju rewiziju.

Saratoŭ. Tut aryštawali niejkaho Sinicyna — Sokołowskaho, katory zajmajsia pakražami ŭ wialikich mahazynach. Sinicyn ŭ Odessie maje swaje damy.

Charbin. U Kitaji sarhanizawałosia nowaje tawarystwo, katoraje maje na meci zasielenie pahraničnych z Rasiejeje ziamiel. U pieresielency pryjmajucca tolki zapasnyje sałdaty. Kožny pieresieleniec atrymy waje s kitajskaj kazny wučastak ziamli, chatu z usimi pryładami haspadarskimi i 62 łany hrošej (łan—blizka jak naš rubiel). Tawarystwo ŭ hetym hadu manicca pieresialić na rasiejskuju hranicu 210 tysiać sałdackich ziamiel.

Chabarowsk. Niedaloka ad horadu, niechta zabiŭ kamandziera pryamurskaj žalezna-darožnaj roty Ihnatjoŭ.

Z ZAHRANICY.

Niemieččyna. Kab dabicca nowaho lepšaho wybarnaho prawa u „Landtag“ (ziemstwy), u Prusii narod nie pierestaje buntawacca. Ŭ tutuju niadzielu ŭ staliccy niemieččyny Berlinie adbyłasia wialikaja demonstracija. U adzin z haradzkich sadoŭ sabrałosia tak mnoha narodu, što palicija pawinna była razhaniać ich. U hetym sadzie adbywalisia roznyje sabrańnia, wystupali pramoŭcy,—narod padnimaŭ čyrwonyje štandary, z nadpisami proti staroha wybornaho prawa. Pośle hramady narodu pačali źbiracca ŭ roznych miejscoch horadu. Palicija z hołym aružžem u rukach razhaniała narod. Kala 300 čelawiek zranili. Paranili, tak sama, nie mała palicii kamieniami i bitym škłom. Mnoha aryštawanych. Čarski pałac kruhom abstaŭlen byŭ palicijej.

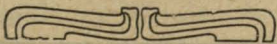
Wiečeram nieparadki adnawilisia, ale ješće z bolšaj siłaj. Praz ceły dzień wojska stajało na pahatowi, sałdatam razdany byli naboi z kulami. Hazety pišuć, što na demonstracijach było kala 150 tysiać čelawiek. Wiečeram iznoŭ byli ranienyje z adnej i druhoj starany.

San Maryno. Najmienšaje hasudarstwo u Eŭropie, San Maryno, pierėżywaje ciapier rewoluciju. Hasudarstwo heto lažyc ŭ siaredzinie Itali; carstwa heta maje usiaho tolki 11 tysiać žycieloŭ i znajchodzicca pad apiekaj Italii. Armija hetaho hasudarstwa składajucca z 950 sałdatoŭ i 38 aficerow. Woś niedaŭno ŭ San-Maryno zbuntawalisia muzyki. Ŭrad chacieŭ nakinuć im nowy padatak. Aburenyje hetym

sielanie zbuntawalisia i ūlamalisia ū salu hasudarstwienaj rady. Wyzwanaje wojska patrapito wiarnuć ład.

Ameryka. U Amerycy, što raz šyrej razrastajecca zabastoŭka rabočych. Pačałosia heto ūsio, pierš z zabastoŭki tramwajnych (konka) słužačych, katoryje nie paładzili z haspadarami. Haspadary niechacieli zdawolić rabočych, tady da tramwajnych słužačych pačali pryłučacca roznyje inšyje rabočyje arhanizaciji. Zabastoŭka z dnja na dzień razrastajecca.

Adbywajucca pa haradoch demonstraciji. U hor. **Fitadelfii** ū minušuju niadzielu była bojka rabočych z paliciej. Palicija wystupiła z hołymi šablami i rewolwerami. Bołš dwuchсот čelawiek było ranienyh. Šmat kabiet i dziaćiej papało pad konskije kapyty. Na druhi dzień pošle hetaho zabastowačny kamitet wydaŭ adozwu da ūsich rabočych przyzwajučy da ahaulnaj zabastoŭki, abiecajučysia dać usim zabastoŭšcykam charčy. Ūrad Złučenyh — štatoŭ wysłaŭ u **Fitadelfiju** połk piechoty dla abarony bankoŭ. Zabastoŭšcyki kidajuć šmat bomboŭ. Straty z pryčyny zabastowak hramadnyje. Apošnimi dniami da zabastoŭšcykoŭ pryłučyłosia ješče 100 tysiać rabočych z roznych rabočych orhanizaciji. U hor. **New-Jorku** zabastoŭšcyki padpalili centralnuju tramwajnuju stanciju i zburyli port. Wojsko strelało, mnoha ludziej zabito i ranieno.

ZORKA.

Scišna kałyšucca ūjucca
Cieni ū načnoj cišynie,
Ū dal pałachliwa niasucca
Suproć wiasiołaj wiasnie.

Sinieje niebo ciamnieje
Miesiac pachmura hladzić
Tolki na niebie jaśnieje
Zorka haryć i bliščyc.

Ciemień, tumany i chmary
Filna jaje scierahuć,
No załacistyje dary
Chutka na świet nabiahuć.

Zorka pradwiesnica sčaćsia
Metu pakaže k wiasnie
Hore, niawola, niešćaćsie
Zhinuć badaj jak wa śnie.

Čerнышewič.

Kapyl.

Rady dla haspadaroŭ.

—o—

Sakawik (Mart). U poli. Rupny haspadar chodzić pa swaich paletkach z rydołukaj u ruce i pierekapywaje rawočki, kab dać spad wadzje; kab nie stajała jana ni pa zahonach, ni pa razorach; kab i żyto nie wymakało, a dzie pad jarynu — kab skarej ziemia prasychała, dyj acieplałasia, tady raniej možna budzie bracca za sieŭbu. Rannija sieŭba kali i nie saŭsim urodzie, to z nasiennia nia zwodzje. Chto sieje biety haroh, toj niechaj spiešaje ūkinuć jaho choć i ū syrawatuju ješče ziamlu — jon hetaho nie baiccca (z burčakom možna strymacca); tak sama, aby zlez śnieh, — jak možna najraniej siejać kormawuju morkwu; seradela (ptašyniec), chto ūsiewaje ū żyta, možna razsiewać na-

wat nie čekajučy pakul ōwieš
śnieh prapadzie. Baranawać
nažaci, aź pakul dobra moch
nia wydziereš; moch zhrabić u
kučki i jak wysachnie — źwieści
na padsciłku ō chleŭ.

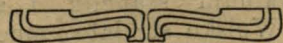
Raŭnawać, raskidać krataŭjo,
padhrebać i padbirać treski, ha-
liny, kamieńnia na sienažaciach.
Papaŭlać płaty.

U sadzie. Na starych drevach
wyrezać suchije suki; tak sama
treba wyrezać i zdarowyje, kali
ich pohusta na drevie, a da taho
ječše šaruje adzin druhoha. Rany
treba wojstrym nažom paraŭniać
hładzieńka i zamazać choć jałow-
waj smałow, raspuściŭszy jaje pierš
na ahni i dabawiŭszy niesalonaho
sała. Rany mienš hraśaka mo-
żna i nie zamazywać. Moch i sta-
ruju karu na drevie — abskrebści —
chto maje — dracianaj ščotkaj, a
nie — to choć tupym nažom. Pilna
pryhledacca: pad karoj i ō šče-
linach, jakije inšym razam bywa-
juć na pni drewa, nie raz bywa-
juć hnoizdy čerwiej, treba ich
kaniečnie paraścirać. Pabialić pni
drewa wapnaj, hetym da rešty
wyhubiš; jakich nie dahledziŭ ja-
ječki čerwiej, a i kara na drevie
admaładzeje. Absypać wakoł
drewa, jak iduć haliny, tolki nie
kala samoha pnia, popiełam, ci
hnojem i pierekapać tak, kab
dziorwan papaŭ pad spod.

Jak tolki admierznie ziemia,
para sadzić pryščepy, tolki wybi-
rajcie zdarowyje i dobroha ha-
tunku dreŭcy; lepš kolki kapiejek

piereplacić, ale kuplać u znanych
średnikoŭ. Nie sadzicie tolki
husta, bo nie pryčekajecie kary-
ści, — najmienš 9 aršyn drewa ad
drewa. Nie sadzicie hłyboka, bo
drewa budzie słaba raści; pa pień-
ku można lohka spaznać, jak jano
siadzieło pierš, tak sadzicie i cia-
pier. U kaho jamy z wosieni nie
byli pryhatawany, kapajcie ich
tak: hłybini nia mienš aršyna, ō
šyryniu — ad kałka pasiarod jamy
ubitaho — naukoła, kab było pa
poŭtara arš.; spierša skapajcie na
štych rydloŭki ōsiu wierchiju
ziemlu i złażycie jaje na staranie;
i spodniuju wykincie ōsiu na dru-
huju kučku; paśla tuju wierchniu-
ju ziamlu sypcie na sam niz jamy,
a kruhom jaje biarycie tak sama
na štych radžajnaj ziamli i zasy-
pajcie jamu, aź s koptaram (paśla
jana asiadz e); ziamlu, što dastali
z ispodu jamy raskincie i zasyp-
cie toje niejsce, skul brali wier-
chniuju ziemlu. U malińniku wy-
łamać staryje cybuki, a z ma-
ładych pakincie tolki samyje taŭ-
ściejśyje 3—5 sukoŭ na 1 kust.

U ahreście i parečkach — tak
sama wyrezać staroje hallo. Pie-
rekapać, pasypaŭszy hnojem,
zianlu, a ō kaho moźe astałasja
jakaja niahodnaja, niepatrebnaja
sałoma, to abłażycie sałomaj; zie-
mła pad joj budzie pulchnaja i
nie tak trawa budzie usiedać.

Redaktar-Wydawiec A. Ułasou.

Drukarnia M. Kuchty Dwarcowaja, d. № 4.